Klimat- och miljöpolitiskt program

Haninge kommun

Klimat- och miljöpolitiska programmet finns att läsa på kommunens hemsida: www.haninge.se/klimatmiljo

Foton på framsidan: Rånö (Magnus Wegler), Solceller (Mostphotos), Handen (Mostphotos).

Arbetsgrupp:
Berit Petterson *Planeringschef (KSF)*
Frida Nordström *Klimat- och miljöstrateg (KSF)*
Mirja Thårlin *Samhällsplanerare (KSF)*
Malin Löfgren *Kommunekolog (KSF)*
Per Tholander *Vattenstrateg (KSF)*

Dokumenttyp: Styrdokument
Dokumentnamn: Klimat- och miljöpolitiskt program
Beslutat datum: 2017-10-09
Gäller från datum: 2017-10-23

Beslutat av: Kommunfullmäktige §246
Ansvarig förvaltning och avdelning: Kommunstyrelseförvaltningen, samhällsutveckling
Diarienummer: KS 2016/580
Gäller från datum: 2017-10-23

Dokumentinformation: Haninges klimat- och miljöpolitiska program är ett övergripande styrdokument som ger en samlad bild av kommunens klimat- och miljöambitioner.
Ersätter tidigare beslut: Strategi för ekologisk hållbarhet KF 2012-03-05 §35

Haninge inspirerar och förverkligar

Haninge kommun strävar efter att vara ledande i klimat- och miljöarbetet och siktar på att ligga i framkant bland Sveriges kommuner för en hållbar stadsutveckling och en god livsmiljö. Helhet, kreativitet och inspiration är ledord i arbetet, där målet är att lämna över en bärkraftig och attraktiv livsmiljö till alla framtida Haningebor och besökare.

Haninge är en tillväxtkommun med en regional stadskärna i Stockholmsregionen. Innan 2030 väntas befolkningen växa till över 100 000 invånare. I Haninge finns många värdefulla naturområden, bland annat tjugo naturreservat, en nationalpark och en skärgård med nästan 4 000 öar. Av kommunens totala yta utgörs åttio procent av vatten. Både gröna och blåa miljöer är värdefulla kvalitéer. De är en del av Haninges identitet och bidrar till kommunens konkurrenskraft i regionen.

Haninge kommun ska i klimat- och miljöarbetet vara en förebild för invånare, företag och föreningar. Att ta hänsyn till miljön är en självklar del i kommunens verksamheter och ingår i alla beslut på alla nivåer i kommunens arbete. Det klimat- och miljöpolitiska programmets syfte är att ge en samlad bild, underlätta och stödja förverkligandet av kommunens miljöambitioner i kommunala verksamheter och i Haninge i stort. Det ska vi göra genom att genomföra åtgärder och själva vara goda förebilder i alla våra verksamheter, men även genom att sprida kunskap som underlättar miljöarbetet i hela kommunen så att alla som bor och verkar i Haninge kan göra klimat- och miljösmarta val. Tillsammans ska vi arbeta för ett fossilfritt och hållbart Haninge.

Framtida utvecklingsarbete behöver ske utifrån en gemensam och hållbar riktning för klimat- och miljöarbetet. Den riktningen finns beskriven i detta program.

Hållbarhetsberedningen Haninge kommun

Arja Kalvas (mp) *ordförande*
Elisabet Sandberg (c) *1:e vice ordförande*
Linus Björkman (m) *2:e vice ordförande*
Göran Svensson (s)
Samuel Skånberg (v)
Peter Lillius (l)
Patrik Romare (kd)
Anna Ragnar (-)

Innehåll

1. KLIMAT- OCH MILJÖPOLITISKT PROGRAM FÖR HANINGE KOMMUN 5

1.1 Läsanvisning 5

1.2 Övergripande utgångspunkter 6

2. HANINGES KLIMAT- OCH MILJÖMÅL 10

2.1 Fossilfria resor och transporter 10

2.2 Hållbar stadsutveckling 12

2.3 Rent vatten och naturens mångfald 14

2.4 Hållbar konsumtion och resurseffektiva kretslopp 16

3. KOMMUNIKATION OCH SAMVERKAN 18

4. GENOMFÖRANDE OCH UPPFÖLJNING 20

4.1 Genomförande 20

4.2 Uppföljning 22

5. BEGREPPSFÖRKLARINGAR 25

Foto: Haninge kommun

1. Klimat- och miljöpolitiskt program för Haninge kommun

Haninges klimat- och miljöpolitiska program är ett övergripande styrdokument som ger en samlad bild av kommunens klimat- och miljöambitioner. Det ska tillsammans med översiktsplanen bidra till hållbar stadsutveckling och en god livsmiljö i Haninge. Programmet ska vara välkänt och ge vägledning för alla anställda och förtroendevalda i kommunen. Det utgör underlag i verksamhetsplanering, budget- och investeringsprogram och gäller för alla kommunens verksamheter och bolag.

Programmet ska också inspirera och involvera andra aktörer som verkar i Haninge att utveckla sitt klimat- och miljöarbete. Samverkan mellan kommun, näringsliv, invånare och andra aktörer i regionen är viktig för att nå framgång. För att nå dessa aktörer har även ett mål och arbetssätt för kommunikation och samverkan formulerats i detta program.

1.1 LÄSANVISNING

Programmet inleds med att beskriva övergripande utgångspunkter och befintliga mål som ligger till grund för programmet. I kapitel två beskrivs Haninges klimat- och miljömål utifrån de fyra fokusområdena:

- Fossilfria resor och transporter
- Hållbar stadsutveckling
- Rent vatten och naturens mångfald
- Hållbar konsumtion och resurseffektiva kretslopp

I kapitel tre beskrivs hur kommunen ska arbeta med kommunikation och samverkan för att uppnå programmets mål. I kapitel fyra beskrivs hur genomförande och uppföljning ska gå till utifrån kommunens styrmodell. I femte kapitlet finns en begreppsförklaring som mer detaljerat beskriver några viktiga ord.

Till programmet finns två bilagor. En som pekar ut ansvar för etappmålen och en som anger vilka styrdokument som hör ihop med respektive fokusområde.

I programmet omnämns den kommunala organisationen, inklusive kommunala bolag och förbund som ”kommunen”. Det geografiska området Haninge kommun omnämns som ”Haninge”.

1.2 ÖVERGRIPANDE UTGÅNGSPUNKTER

Nedan beskrivs de övergripande utgångspunkter som programmet förhåller sig till. Det gäller såväl begreppet hållbar utveckling som tidigare beslut på global till lokal nivå.

Hållbar utveckling

Det klimat- och miljöpolitiska programmet tar sin utgångspunkt i begreppet hållbar utveckling som definieras i Förenta nationernas rapport ”Vår gemensamma framtid”:

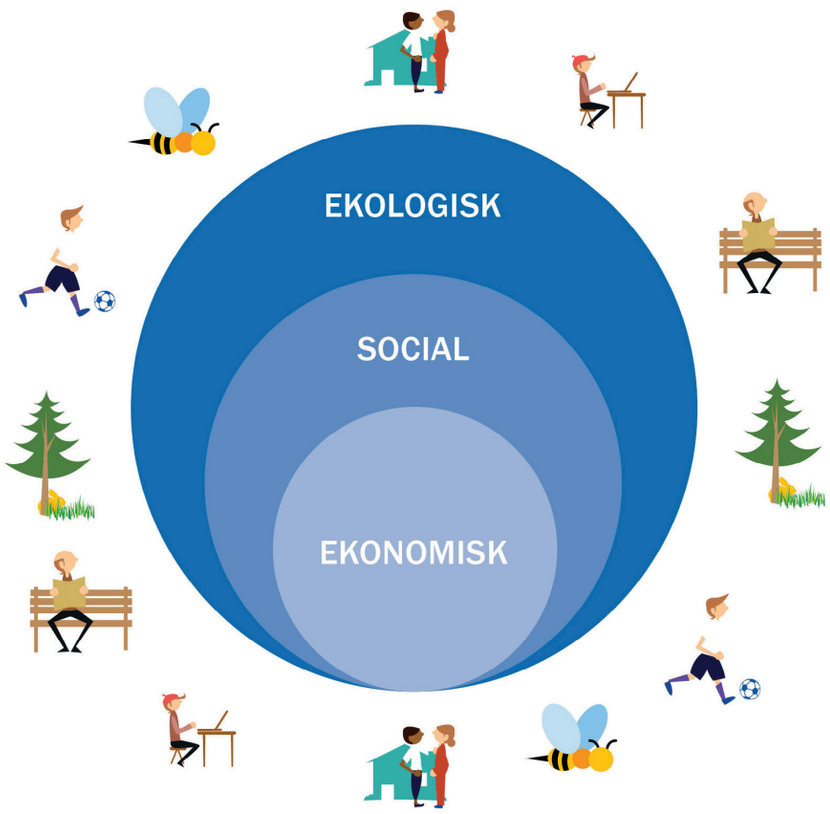
> ”En utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov.”

Begreppet hållbar utveckling kan beskrivas utifrån tre dimensioner:

- Den ekologiska dimensionen sätter ramarna och handlar om att utnyttja jordens resurser på ett sådant sätt så att ekosystemens produktionsförmåga upprätthålls på lång sikt.
- Den sociala dimensionen handlar om att uppnå ett stabilt och dynamiskt samhälle där alla människors grundläggande behov uppfylls.
- Den ekonomiska dimensionen handlar om att hushålla med olika resurser, både mänskliga och materiella, så att alla människor kan tillgodose sina behov utan att det medför negativa konsekvenser i de ekologiska och sociala dimensionerna.

De tre dimensionerna är beroende av varandra och ska hanteras tillsammans. I illustrationen nedan visas hur de förhåller sig till varandra för att uppnå hållbar utveckling. Denna modell används i den regionala utvecklingsplanen för Stockholms län (RUFS) och är vägledande för Haninges hållbarhetsarbete.

[1] Definition av begreppet hållbar utveckling från ”Vår gemensamma framtid” (Bruntlandtrapporten), 1987.

Illustrationen visar förhållandet mellan ekologisk, social och ekonomisk dimension av hållbarhet.

Idag överskrids de ekologiska ramarna och resurserna utnyttjas i en snabbare takt än de återbildas. För att uppnå stabilitet behövs en konsumtionsnivå som ger ett hållbart ekologiskt fotavtryck.

Globala mål och Agenda 2030

2015 antog världens stats- och regeringschefer 17 globala mål och Agenda 2030 som beskriver hur världen ska arbeta för hållbar utveckling genom att utrota extrem fattigdom, att minska ojämlikheter och orättvisor och att lösa klimatkrisen. I Sverige inkluderas kommuner, landsting och statliga myndigheter i genomförandet av målen.

FN:s klimatkonvention och Parisavtalet

Vid Förenta nationernas klimatkonventions möte i Paris 2015 enades världens länder om ett globalt och rättsligt bindande klimatavtal, Parisavtalet. Avtalet slår fast att den globala medeltemperaturökningen ska hållas väl under 2 grader och att man ska sträva efter att begränsa den till 1,5 grader.

Nationella och regionala miljömål

Sveriges riksdag har tagit beslut om svenska miljömål (miljökvalitetsmål). De är 16 stycken och utgör en gemensam riktning för det svenska miljöarbetet. Naturvårdsverket har ett samordnande ansvar för genomförande men myndigheter, länsstyrelser, kommuner och näringsliv är viktiga aktörer. Utifrån länets utmaningar har Stockholms länsstyrelse valt att prioritera följande sex mål: begränsad klimatpåverkan, frisk luft, giftfri miljö, ingen övergödning, god bebyggd miljö och ett rikt växt- och djurliv. Kommunernas roll i arbetet för att uppnå miljömålen är att översätta nationella och regionala mål till lokala mål och åtgärder som blir verktyg i den lokala politiken.

I juni 2016 lämnade miljömålsberedningen[2], i stor politisk enighet, sitt slutbetänkande till regeringen om ett klimatpolitiskt ramverk och en samlad luftvårdspolitik. I slutbetänkande ges förslag på flera skärpta mål inom klimatområdet samt ett långsiktigt mål om att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser[3], för att därefter uppnå negativa utsläpp. Vidare föreslås att klimatfrågan integreras i alla politiska områden och att särskilt fokus läggs på minskade utsläpp från transportsekton.

Haninge som ekokommun

Haninge kommun är sedan 2007 medlem i föreningen Sveriges Ekokommuner. Föreningen är en frivillig samarbetsorganisation för kommuner som arbetar för att främja utvecklingen av ett mer kretsloppsanpassat samhälle byggt på en ekologisk grundsyn där livsmiljön ger människor möjlighet att uppnå en hög livskvalitet och en god hälsa. Det uthålliga samhället definieras i enlighet med organisationen ”Det Naturliga Stegets” fyra principer för hållbar utveckling. Kommunen har genom medlemskapet förbundit sig att låta dessa principer genomsyra alla kommunala beslut.

Fossilfritt Sverige

Haninge kommun har ställt sig bakom regeringens initiativ ”Fossilfritt Sverige”. Fossilfritt Sverige är öppet för alla aktörer som ställer upp på initiativets deklaration om att världen måste bli fossilfri och att Sverige ska gå före i detta arbete.

---

[2] Miljömålsberedningens är parlamentariskt sammansatt med ett antal riksdagsledamöter från både regerings- och oppositionspartierna. I beredningen ingår även sakkunniga från departement, myndigheter, länsstyrelser, kommuner, näringsliv eller intresseorganisationer.

[3] Inga nettoutsläpp av växthusgaser innebär att utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium ska vara minst 85 % lägre än utsläppen 1990. Ytterligare kompletterande åtgärder för att nå nollnettoutsläpp tillgodoräknas i enlighet med internationellt beslutade regler.

Globala målen

Mål 1: Ingen fattigdom

Mål 2: Ingen hunger

Mål 3: Hälsa och välbefinnande

Mål 4: God utbildning för alla

Mål 5: Jämställdhet

Mål 6: Rent vatten och sanitet

Mål 7: Hållbarenergi för alla

Mål 8: Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Mål 9: Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

Mål 10: Minskad ojämlikhet

Mål 11: Hållbara städer

Mål 12: Hållbar konsumtion och produktion

Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna

Mål 14: Hav och marina resurser

Mål 15: Ekosystem och biologisk mångfald

Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen

Mål 17: Genomförande och globalt partnerskap

Nationella miljökvalitetsmål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Skyddande ozonskikt
- Säker strålmiljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Storslagen fjällmiljö
- God bebyggd miljö
- Ett rikt djur och växtliv

Huvudskär. Foto: Mostphotos

2. Haninges klimat- och miljömål

I detta kapitel presenteras Haninges klimat- och miljömål utifrån programmets fyra fokusområden: fossilfria resor och transporter, hållbar stadsutveckling, rent vatten och naturens mångfald samt hållbar konsumtion och resurseffektiva kretslopp. Fokusområdena har valts utifrån Haninges klimat- och miljöutmaningar och möjlighet att genom kommunens verksamhet bidra till förändring. Till varje fokusområde ges en inledning och en beskrivning av det övergripande ansvaret för genomförande. Målen presenteras i gröna rutor under varje fokusområde och har förklarande preciseringar i marginalen. Under varje mål redovisas etappmål som är steg på vägen för att nå målen. Etappmålen har ett angivet målår och en eller flera indikatorer. Indikatorerna används vid uppföljning för att avgöra om utvecklingen går åt rätt håll i förhållande till målet. Fetmarkerade indikatorer följs upp i kommunens årsredovisning. Ansvar för etappmålen och uppföljning av indikatorn anges i bilaga 1. Utöver det klimat- och miljöpolitiska programmet finns det andra antagna styrdokument med relevans för fokusområdena. Dessa redovisas i bilaga 2.

Fokusområdet kopplar till följande globala mål

Mål 9: Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

Mål 11: Hållbara städer och samhällen

Fokusområdet kopplar till följande nationella miljökvalitetsmål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Ingen övergödning

2.1 FOSSILFRIA RESOR OCH TRANSPORTER

Att begränsa den globala uppvärmningen är en av vår tids största utmaningar. Utsläppen från resor och transporter står för närmare två tredjedelar av de växthusgasutsläpp som sker i Haninge. Vägtransporter orsakar även buller och försämrad luftkvalitet.

Haninges invånare, besökare, offentlig verksamhet och näringsliv har ett stort behov av såväl regionala som lokala resor och transporter. Transportinfrastrukturen i Haninge är generellt sett väl utbyggd och erbjuder både pendeltåg och busstrafik. Många regionala och lokala resor sker trots det med egen bil. Eftersom Haninge har goda förutsättningar att utveckla ett attraktivt gång- och cykelvägnät finns det möjlighet att minska andelen bilresor till förmån för cykelresor och på så sätt öka andelen hållbara resor. I takt med en ökad befolkning, ett växande näringsliv och en i övrigt snabb samhällsutveckling ökar behovet av en mer hållbar och effektiv transportinfrastruktur samt ett mer resurseffektivt resande där användning av bilpooler är ett exempel.

För att nå Parisavtalets mål om att begränsa den globala medeltemperaturökningen till väl under två grader behöver kommunen arbeta för ett transportsnålt samhälle, öka andelen fossilfria resor och underlätta valet av klimatsmarta alternativ. Det görs genom långsiktigt hållbar samhällsplanering och riktade åtgärder.

Ansvar

Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för att aktivt bidra till att målet om fossilfria resor och transporter uppnås. Kommunstyrelsen ansvarar för samordnad uppföljning av målet.

Mål

Kommunens resor och transporter är fossilfria år 2025. I Haninge är alla resor och transporter fossilfria år 2030.

Etappmål

- År 2020 har andelen köpt fossilfritt bränsle ökat till totalt 50 procent.
  Indikator: Andel inköpt fossilfritt bränsle (%)[4].
- År 2025 har andelen resor med kollektivtrafik, cykel och gång ökat till 55 procent av färdmedelsfördelningen.
  Indikator: Färdmedelsfördelning i Haninge enligt resvaneundersökningen (RVU) Stockholm.
- År 2022 har antalet publika laddplatser och tankställen för förnybara drivmedel tredubblats jämfört med 2016.
  Indikator: Antal laddstoplar för elbilar och biogastankställen.
- År 2022 har växthusgasutsläppen från transporter minskat jämfört med 2014.
  Indikator: Växthusgasutsläpp från transporter jämfört med 2014 (förändring i %).

Precisering av målet

- Med kommunens resor och transporter avses kommens verksamheter, helägda bolag och uppköpta transport tjänster. Med alla resor och transporter avses även övriga resor och transporter som görs inom det geografiska området Haninge kommun.
- Målet syftar till att ge Haninges kommuninvånare goda incitament för att gå, cykla och åka med kollektiva färdmedel istället för att resa med egen bil.
- För de resor som sker med bil syftar målet till att skapa goda möjligheter att nyttja fossilfria drivmedel.

[4] Avser kommunens verksamheter och helägda bolag.

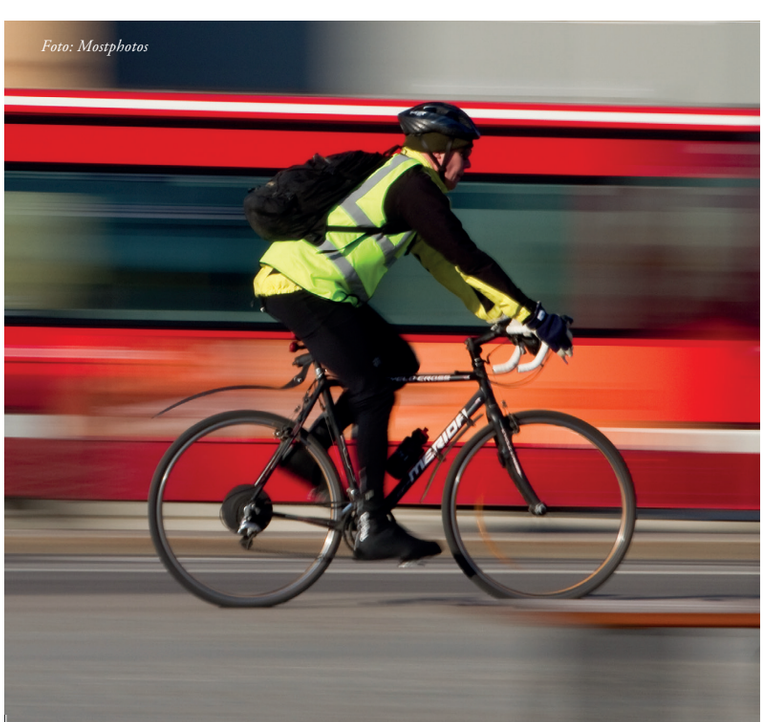

Foto: Mostphotos

Handens pendeltågsstation. Foto: Mostphotos

2.2 HÅLLBAR STADSUTVECKLING

Haninge är en del i en snabbt växande storstadsregion och en utpekad regional stadskärna i regionens utvecklingsplan. Antalet kommuninvånare stiger och kommunen arbetar för att tillgodose deras behov.

Förutsättningen för en hållbar stadsutveckling behöver säkerställas i hela samhällsbyggnadsprocessen från översiktsplanering till färdig anläggning och förvaltning. Det betyder att stadsmiljön planeras, byggs och förvaltas med människan i centrum samtidigt som resursanvändningen minimeras och ekologiska funktioner tillvaratas och utvecklas. Den byggda miljön och dess innehåll ska ge invånare, verksamma och besökare ett rikt och varierat utbud. Miljön ska upplevas trygg och uppmuntra till klimatsmarta resor. Staden behöver också inrymma miljöanpassade lösningar för transporter och avfallshantering.

Kommunens stadsutveckling fokuserar på att bygga nytt i anslutning till befintlig bebyggelse, främst i tätorterna och i närheten av kollektivtrafik. Fram till åtminstone 2030 kommer den största bebyggelseutvecklingen ske i den regionala stadskärnan. En stor utmaning för hållbar stadsutveckling är att utveckla bebyggelsen samtidigt som en hälsosam ljudmiljö samt en fullgod hantering av dag-, spill- och dricksvatten säkerställs. Klimatförändringarna kommer i allt högre utsträckning påverka den byggda miljön. Det ställer krav på anpassning, inte minst för att förebygga skador vid kraftiga skyfall.

För att minska bebyggelsens växthusgasutsläpp behöver ett livscykelperspektiv användas. Egen produktion av el, genom exempelvis solceller, ska uppmuntras och kommunen ska vara en förebild. Stadsutvecklingen ska ske med hänsyn till grönområden samt genom att grönstruktur och ekosystemtjänster utvecklas och integreras i bebyggelsen. En av Haninges stora tillgångar är närheten till storslagen och varierad natur. Att bevara naturvärden, stärka de gröna kilarna och gröna svaga samband gynnar biologisk mångfald och är viktigt för att öka Haninges attraktivitet.

Ansvar

Kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden, kultur- och fritidsnämnden och styrelserna i Tornberget och Haninge Bostäder har genomförandeansvar. Kommunstyrelsen har tillsammans med stadsbyggnadsnämnden ansvar för samordnad uppföljning av målet. Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund har tillsynsansvar.

Fokusområdet kopplar till följande globala mål

Mål 3: Hälsa och välbefinnande

Mål 6: Rent vatten och sanitet

Mål 7: Hållbar energi för alla

Mål 9: Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

Mål 11: Hållbara städer och samhällen

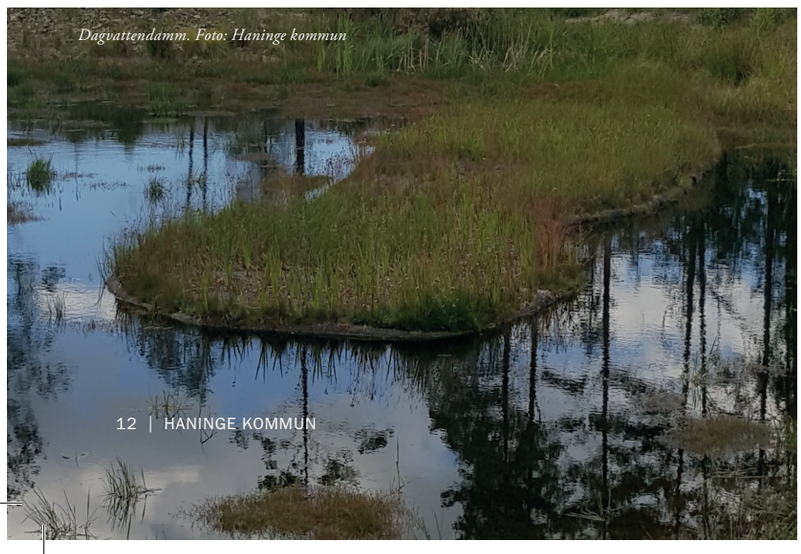
Mål 13: Bekämpa klimatförändringen

Mål 14: Hav och marina resurser

Mål 15: Ekosystem och biologisk mångfald

Fokusområdet kopplar till följande nationella miljökvalitetsmål

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö
- Skyddande ozonskikt
- Strålsäker miljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- God byggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Dagvattendamm. Foto: Haninge kommun

Passivhus i Handen. Foto: Haninge kommun

Mål

Planering och byggande sker resurseffektivt och klimatanpassat samt bidrar till en god och hälsosam livsmiljö. Ekosystemtjänster i den byggda miljön värnas och utvecklas.

Etappmål

- År 2020 har energianvändningen i kommunala lokaler och bostäder effektiviserats med 20 procent jämfört med 2009[5]. År 2030 har energianvändningen i kommunala lokaler och bostäder effektiviserats med 20 procent jämfört med år 2020.
  Indikator: Energianvändning i kommunala lokaler och bostäder (kWh/m^2, A-temp, normalårskorrigerat).
- År 2018 sker bebyggelseutvecklingen på ett sådant sätt att negativ påverkan på områden med betydelse för biologisk mångfald undviks.
  Indikator: Antal antagna detaljplaner som medför negativ påverkan på områden som finns upptagna i Naturkatalogen, klass 1-4 eller motsvarande, utan att relevanta kompensationsåtgärder beslutats.
  Indikator: Antal beviljade bygglov utanför detaljplanerat område som medför negativ påverkan på områden som finns upptagna i Naturkatalogen, klass 1-4 eller motsvarande, utan att relevanta kompensationsåtgärder beslutats.
- År 2020 har en grönstrukturplan, inkluderande en plan för kompensationsåtgärder vid förlust av värdefull natur, tagits fram.
  Indikator: ja/nej
- År 2018 har riktlinjer för hållbart byggande i Haninge tagits fram.
  Indikator: ja/nej
- År 2020 har en plan för klimatanpassning tagits fram.
  Indikator: ja/nej
- År 2018 har en bullerkartläggning för Haninge tagits fram.
  Indikator: ja/nej
- År 2020 har en plan för att hantera misstänkt förorenad kommunalägd mark tagits fram.
  Indikator: ja/nej
- Senast år 2027[6] är dag- och spillvattenhantering i Haninge sådan att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas samt att betydande skador till följd av översvämningar inte uppstår.
  Indikator: Fördröjd regnvolym från hårdgjorda ytor på mark som detaljplanelagts tidigast år 2017 (mm).
  Indikator: Antal bräddningar och bräddad volym från reningsverk och pumpstationer per år.
  Indikator: Andel enskilda avlopp som uppfyller kraven jämfört med år 2010 (%).

Precisering av målet

- Resurseffektivitet syftar här till att ny bebyggelse och infrastruktur planeras så att de bidrar till ett transportsnålt samhälle, att bebyggelsens totala energianvändning är låg och att produktionen av förnybar energi är hög. Det syftar även till att vattenförbrukningen är låg och att nyttjandet av dagvatten som en estetisk, biologisk och hydrologisk resurs är hög.
- Att bidra till en god och hälsosam livsmiljö syftar till att användningen av miljö- och hälsoskadliga ämnen i bygg- och anläggningsarbeten undviks, att förorenad mark saneras, att inomhusmiljön i bostäder och lokaler är hälsosam och att ljudmiljön och luftkvaliteten i stadsmiljön är god. Dagvattenhanteringen är sådan att miljökvalitetsnormerna kan följas och att betydande skador till följd av översvämningar inte uppstår. Samtidigt är vatten en positiv och framträdande del i stadsmiljön.
- Målet innebär att ekosystemtjänster i den byggda miljön tillvaratas genom god tillgång till grönstråk och en variation av gröna och blåa miljöer som tillsammans främjar upplevelser, biologisk mångfald, rening av dagvatten, ett gott stadsklimat och ger alla barn nära tillgång till inspirerande grönområden och lekparker.

[5] För motsvarande fastighetsbestånd mätt per areaenhet.

[6] För vattenförekomster där miljökvalitetsnormen ska följas vid ett tidigare årtal blir normerna styrande för hanteringen av dag- och spillvatten.

2.3 RENT VATTEN OCH NATURENS MÅNGFALD

Haninge har en rik och omväxlande natur med många olika naturtyper. Det bidrar till en hög biologisk mångfald som i sin tur ger bättre förutsättningar för ekosystemen att anpassa sig till tillfälliga störningar såväl som långsiktiga klimatförändringar. Skogar och hav är dessutom kolsänkor som dämpar växthuseffekten. Gröna strukturer ger skugga och utjämnar temperaturvariationer på land och i vatten. Våtmarker bidrar med viktiga flödesutjämnande och vattenrenande funktioner. Vi är beroende av de tjänster som ekosystemen förser oss med, men växter och djur har också ett egenvärde.

De gröna kilarna Tyrestakilen och Hanvedenkilen sträcker sig genom kommunen och utgör tillsammans ett av Stockholmsregionens viktigaste vildmarksområden. Inom och mellan kilarna finns viktiga spridningssamband för arter knutna till äldre barrskog och ädellövskog.

Aktiva jordbruk har stor betydelse som producenter av råvaror för livsmedelsproduktion. Det öppna jordbrukslandskapet är en betydelsefull del av Haninges kulturlandskap och ger förutsättningar för såväl en artrik flora och fauna som ett rikt och varierat friluftsliv.

Haninge består till 80 procent av vatten och omfattar cirka en femtedel av Stockholms skärgård. Östersjökustens skärgårdsmiljö är unik med en komplex mosaik av olika naturtyper, både på land och i vatten.

Merparten av grundvattenförekomsterna i Haninge bedöms idag ha god status men kunskapen är bristfällig då det i många fall saknas tillräckliga mätdata. Två av grundvattenförekomsterna uppnår inte god status och det kan finnas en risk att ytterligare förekomster är utsatta för påverkan. Endast ett fåtal ytvattenförekomster i kommunen har idag god ekologisk status och även här saknas i många fall tillräckliga mätdata. Östersjön har generellt en mycket hög belastning av föroreningar och ekosystemens balans har rubbats. Haninge bidrar till belastningen på kust- och havsmiljön genom bland annat dagvattenflöden, läckage från skogs- och jordbruksmark, utsläpp från reningsverk och ett stort antal enskilda avlopp. Utsläpp av främmande ämnen och partiklar (exempelvis läkemedelsrester, PFAS och mikroplaster) i vattenmiljö är ett växande problem och kommunen följer forskningen och vidtar lämpliga åtgärder.

Haninges rika naturmiljöer är en stor kvalitet för boende och besökare och ger bland annat goda möjligheter till friluftsliv och rekreation. För att bevara dessa värden behöver kommunen skydda och utveckla naturområden samt arbeta aktivt med naturvårdande skötsel. Ekologiska spridningssamband behöver stärkas och negativ påverkan från infrastruktur och bebyggelse behöver minska.

Ansvar

Kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden och kultur- och fritidsnämnden har genomförandeansvar. Kommunstyrelsen har ansvar för samordnad uppföljning av målet. Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund har tillsynsansvar.

Fokusområdet kopplar till följande globala mål

Mål 6: Rent vatten och sanitet

Mål 12: Hållbar konsumtion och produktion

Mål 14: Hav och marina resurser

Mål 15: Ekosystem och bilogisk mångfald

Fokusområdet kopplar till följande nationella miljökvalitetsmål

- Bara naturlig försurning
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Ett rikt växt- och djurliv

Mål

Naturvärden, biologisk mångfald och ekologiska spridningssamband skyddas och utvecklas. Samtliga vatten uppnår god status.

Etappmål

- År 2027 har alla vattenförekomster god status[7]. Status försämras inte för något vatten under tiden.
  Indikator: Andel vattenförekomster som uppnår god status.
- År 2024 har åtgärdsplaner för Haninges vattenförekomster tagits fram.
  Indikator: ja/nej
- År 2022 har kommunen skyddat ytterligare minst 600 hektar mark med höga naturvärden exempelvis genom reservatsbildning eller biotopskyddsområde.
  Indikator: Areal skyddad natur (ha).
- År 2020 bedrivs naturvårdande skötsel på minst 30 hektar naturmark utanför detaljplan.
  Indikator: Areal med pågående naturvårdande skötsel (ha).
- År 2018 och framåt pågår bekämpning av jätteloka på alla fastigheter med känd förekomst i Haninge.
  Indikator: Andel fastigheter med känd förekomst av jätteloka där bekämpning pågår (%).

[7] För de vattenförekomster där miljökvalitetsnormerna anger andra kvalitetskrav gäller dessa.

Precisering av målet

- Målet syftar till att mark- och vattenområden med höga naturvärden eller med särskild betydelse för friluftsliv och rekreation bevaras, tillgängliggörs och utvecklas. Områden med specifikt höga värden skyddas i enlighet med de möjligheter som miljö balken ger. Beskrivning av Haninges naturvärden finns i kommunens naturkatalog.
- Med skydd och utveckling av biologisk mångfald avses ett aktivt arbete med naturvårdande skötsel samt en skogsskötsel vars huvudsyfte är att gynna rekreation, friluftsliv och biologisk mångfald.
- Målet innebär att grön infrastruktur bevaras och utvecklas för att skapa ekologiska spridningssamband, både på land och i vatten, samt förutsättningar för rekreation och friluftsliv.
- Med god status avses god ekologisk och kemisk status för ytvatten samt god kemisk och kvantitativ status för grundvatten. Det innebär även att miljökvalitetsnormerna för vatten följs samt att ett långsiktigt skydd för dricks vattenresurser säkerställs.
- Med samtliga vatten menas vattenförekomster och så kallade övriga vatten. Övriga vatten är mindre vatten som inte utgör vattenförekomst, och därmed saknar miljökvalitetsnormer, men som finns definierade i Svenskt vattenarkiv och har en unik identitet enligt vattenmyndigheternas bestämmelser.

Utö. Foto: Fredrik Hjerling

Foto: Haninge kommun

2.4 HÅLLBAR KONSUMTION OCH RESURSEFFEKTIVA KRETSLOPP

Kommunen köper årligen in varor och tjänster för drygt en miljard kronor och har genom upphandlingsförfarandet möjlighet att styra mot en hållbar konsumtion. Rätt krav i upphandlingen kan leda till minskade växthusgasutsläpp, minskad spridning av skadliga ämnen och att produkter som orsakar förlust av biologisk mångfald väljs bort.

Livsmedelsfrågan är komplex och sträcker sig över områden som klimat, giftfri miljö, biologisk mångfald och kampen mot global antibiotikaresistens. Med stöd av den nationella livsmedelsstrategin ska konsumenterna kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Maten ska bidra till så låg negativ miljöpåverkan som är möjligt och till positiv miljönytta där det är görligt. I kommunal upphandling finns möjlighet att följa de ambitioner som ställs i svensk lagstiftning, exempelvis i fråga om djurskydd. Upphandlingen bör ge små och medelstora leverantörer bättre förutsättningar att delta som anbudsgivare i syfte att gynna mer lokalproducerat. Närproducerade kött- och mejeriprodukter minskar transportbehovet samtidigt som det bidrar till öppna landskap och en ökad biologisk mångfald när djuren tillåts beta utomhus. Utvecklingen av svenskt jordbruk ger fler möjligheter till hållbar odling utan att det anses vara strikt ekologiskt, ett exempel är konstgödsel framställd av återvunnen fosfor i form av urinpulver. Inköp av produkter som produceras med hjälp av bekämpningsmedel som är förbjudna inom EU ska inte upphandlas.

En globalt balanserad resursanvändning förutsätter att konsumtionsmönster förändras på ett sätt så att råvaruuttaget begränsas. Kommunen kan bidra till detta genom att minska avfallsmängderna och genom att både återanvända och återvinna mer material. Andelen avfall med fossilt ursprung som går till förbränning behöver minska. För att öka materialåtervinningen och sluta kretsloppen behöver även de varor som köps in vara fria från skadliga ämnen.

I öppen kommunikation med kommunens invånare, företag, kommunala förvaltningar och föreningar skapar vi förutsättningar för hållbar konsumtion, ökad återvinning, en effektiv avfallshantering och åstadkommer resurseffektivisering och miljönytta.

Ansvar

Samtliga nämnder, bolagsstyrelser och SRV-återvinning AB ansvarar för genomförandet av målet. Kommunstyrelsen ansvarar för samordnad uppföljning av målet. Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund har som tillsynsmyndighet en rådgivande roll.

Fokusområdet kopplar till följande globala mål

Mål 3: Hälsa och välbefinnande

Mål 6: Rent vatten och sanitet

Mål 8: Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Mål 12: Hållbar konsumtion och produktion

Fokusområdet kopplar till följande nationella miljökvalitetsmål

Alla miljökvalitetsmål men framför allt:

- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö

Foto: Mostphotos

Mål

Kommunens konsumtion bidrar till en hållbar utveckling, en minskad resursanvändning och en cirkulär ekonomi. År 2030 är kommunen klimatneutral.

Etappmål

- År 2018 har en processtruktur[8] för att hantera hållbarhetsfrågor vid upphandling tagits fram. Vid varje upphandling används processtrukturen för att bestämma nivån på klimat- och miljökraven så att kommunens mål nås.
  Indikator: ja/nej
- År 2018 begär kommunen information om innehåll av ämnen uppsatta på EUs kandidatförteckningen[9] vid all upphandling av varor och kemiska produkter.
  Indikator: Andel upphandlingar där information om ämnen på kandidatförteckningen begärts in (%).
- År 2022 har kommunens förskolor tagit bort material som kan misstänkas innehålla skadliga ämnen.
  Indikator: Andel förskolor som vidtagit åtgärder enligt handlingsplan (%).
- År 2020 ska alla kommunala verksamheter sortera ut matavfall.
  Indikator: Andel kommunala verksamheter som sortera ut matavfall (%).
- År 2020 har andelen hushåll som sorterar matavfall ökat till minst 70 procent.
  Indikator: Andel hushåll som har möjlighet att sortera ut matavfall (%).
  Indikator: Mängd insamlat matavfall i Haninge kommun (kg/capita).
- År 2022 har klimat- och miljöpåverkan från kommunens livsmedelsinköp minskat. Andelen ekologiska livsmedel har ökat till 60 procent. All ren köttråvara som köps in är från djur uppfödda i enlighet med svensk djurskyddslagstiftning. Mängden inköpt kött, relativt antalet offentliga måltider, har minskat med 25 procent jämfört med år 2017.
  Indikator: Andel inköpta ekologiska livsmedel (%, baserat på kostnad).
  Indikator: Andel inköpt ren köttråvara från djur uppfödda i enlighet med svensk djurskyddslagstiftning (%).

Precisering av målet

- Målet omfattar kommunens och kommunägda bolagens interna och upphandlade verksamheter.
- Målet innebär en hög klimat- och miljöprestanda på upphandlade varor och tjänster samt inköpsrutiner som främjar en hållbar konsumtion.
- En minskad resursanvändning inkluderar möjligheten att återföra växtnäring i avloppet till produktiv mark, i så väl småskalig som storskalig avloppshantering, samt i slutna kretslopp.
- Med en cirkulär ekonomi avses ett kretsloppsystem där produkters mervärde bevaras så länge som möjligt, avfallsmängderna minimeras och att avfall som ändå uppstår källsorteras, inklusive matavfall. Förekomsten av skadliga ämnen behöver minska för att sluta kretsloppen.
- Med klimatneutral kommun avses att kommunens verksamhet, intern och upphandlad, inte ska generera några nettoutsläpp av växthusgaser.

[8] Med processtruktur avses det arbetssätt som används vid upphandling för att säkerställa att kommunens klimat- och miljömål nås.
[9] Kandidatförteckningen är en lista över särskilt farliga ämnen och tas fram av den europeiska kemikaliemyndigheten.

Bin i Handen. Foto: Fredrik Hjerling

Österhaninge. Fotograf: Fredrik Hjerling

Foto: Mostphotos

3. Kommunikation och samverkan

I detta kapitel beskrivs kommunens mål och arbetssätt för att inspirera och involvera näringsliv, föreningsliv och invånare att göra hållbara val och bidra till att Haninges klimat- och miljömål nås. Arbetet sammanfattas i ett mål med tillhörande preciseringar i marginalen. Till målet finns två etappmål med indikatorer.

En hållbar utveckling baseras på ett gemensamt ansvar. Det klimat- och miljöpolitiska programmet anger mål och etappmål för det lokala klimat- och miljöarbetet. Kommunen har stort ansvar för att målen uppfylls, men för att nå ända fram behövs kommunikation och samverkan med näringsliv, föreningsliv och invånare. Flera delar av programmet har även en direkt eller indirekt regional koppling där samordning behöver ske med grannkommuner och länets regionala aktörer.

Hållbarhetsfrågorna genomsyrar kommunens värdegrund och varumärke och är en del i kommunens marknadsföring. Genom samarbetsprojekt med universitet och högskolor och genom vidareutbildning av medarbetare utvecklar kommunen hela tiden kompetensen inom klimat- och miljöområdet.

För att öka invånarnas klimat- och miljökunskaper och inspirera till hållbara val har kommunen flera löpande aktiviteter. Energi- och klimatrådgivningen erbjuder invånare och verksamma i Haninge kostnadsfri och opartisk rådgivning om hur de kan minska sin energianvändning och klimatpåverkan. Miljöverkstan erbjuder aktiviteter och kurser om hur vi kan leva mer hållbart och kommunen genomför även guidningar av Haninges natur- och kulturmiljöer för allmänheten. Genom att årligen dela ut miljöpriset vill kommunen uppmärksamma de som gör goda insatser för miljön i Haninge. Kommunen har sedan länge ett gott samarbete med näringslivet gällande bland annat utbyggnad av den regionala stadskärnan, företagsetableringar och besöksnäringen. Kommun, näringsliv, föreningsliv och invånare skulle gynnas av tätare dialog och samarbete med ett särskilt fokus kring hur vi tillsammans kan arbeta med klimat- och miljöfrågor.

Ansvar

Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för genomförandet av målet. Kommunstyrelsen ansvarar för samordnad uppföljning.

Mål

Alla som bor och verkar i Haninge kan göra klimat- och miljösmarta val som bidrar till en hållbar utveckling.

Etappmål

- År 2022 har kommuninvånarnas nöjdhet med kommunens miljöarbete ökat. *Indikator:* Kommuninvånarnas nöjdhet med kommunens miljöarbete (nöjd medborgarindex).
- År 2020 har utsläppen av växthusgaser i Haninge minskat med 40 procent jämfört med 1990. År 2030 har utsläppen av växthusgaser i Haninge minskat med 63 procent jämfört med 1990. Senast år 2045 sker inga nettoutsläpp. *Indikator:* Utsläpp av växthusgaser jämfört med 1990 (förändring i %).

Inspirera och involvera företag och föreningar

Haninge har närmare 7 000 företag, spridda i många olika branscher. Flertalet är små- och medelstora företag. Kommunen vill utveckla samverkan med företagen för att öka deras möjligheter att bidra till en hållbar utveckling. Tidigare försök att etablera nätverk mellan kommunen och företag har efterhand avstannat. Som en del i uppdraget med att ta fram detta klimat- och miljöpolitiska program har en intressentanalys genomförts. Syftet har varit att identifiera möjliga aktörer och utgångspunkter för samverkan. Diskussioner har också förts med andra kommuner och företagsnätverk för att ta in erfarenheter om hur en reell samverkan kan bedrivas. Sammantaget visar detta att samverkan bör kopplas till befintliga verksamheter eller nätverk som ger en tydlig struktur för arbetet. Den kommunala energi- och klimatrådgivningen kan vara en del i detta och ger en tydlig koppling till energieffektivisering och ett fossilfritt Haninge. Genom att lyfta goda exempel kan fler inspireras att gå från ord till handling.

I Haninge finns över 200 registrerade föreningar som får någon form av stöd från kommunen. Att inkludera föreningslivet i samverkan kan ge stora fördelar till miljö- och klimatförbättringar och hjälpa den enskilde till hållbara val. Framgångsfaktorerna för samverkan som leder till konkreta resultat är de samma för föreningslivet som de som redovisats för företagen ovan.

Inspirera och involvera Haningeborna

Kommunen ska arbeta utifrån att det ska vara enklare och mer fördelaktigt för Haningeborna att välja en hållbar livsstil som bidar till att det klimat- och miljöpolitiska programmets mål uppfylls. Det betyder att invånarna ska kunna välja att resa med fossilfria transporter, ges tillgång till ett resurseffektivt och hälsosamt boende, besöka en rik natur och skärgård, ha möjligheten att konsumera klimat- och miljömedvetet samt använda system för att sluta kretsloppen. Genom information, dialog och kampanjer riktat till invånarna ska alla nämnder och bolagsstyrelser, inom respektive ansvarsområde, inspirera till hållbara val.

Kommunikation och samverkan kopplar till följande globala mål

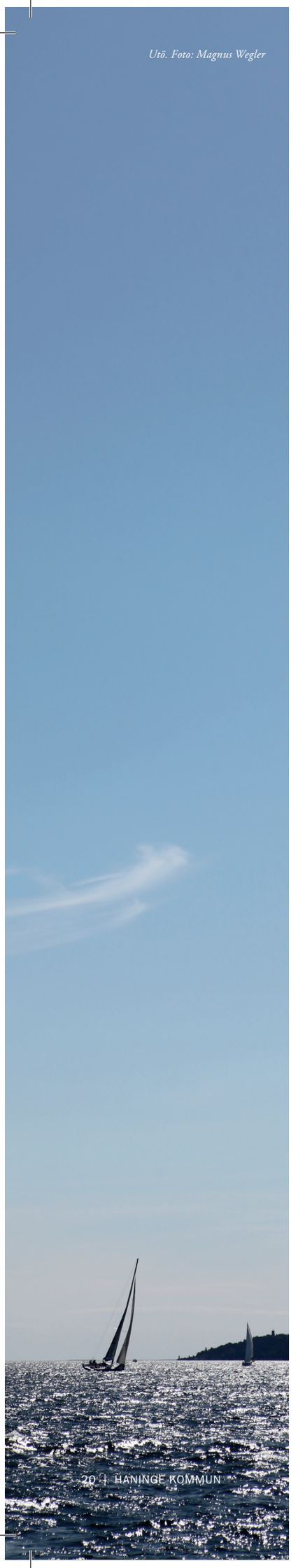
Mål 4: God utbildning för alla

Mål 12: Hållbar konsumtion och produktion

Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna

Precisering av målet

- Målet vänder sig till alla i Haninge kommun. Det inkluderar invånare, företagare, föreningsaktiva, besökare, medarbetare och förtroendevalda.
- Att kunna göra klimat- och miljösmarta val förutsätter dels kunskap i frågorna och dels möjligheten att enkelt kunna välja att agera och leva hållbart.
- Några viktiga klimat- och miljösmarta val berör hållbara resor, resurseffektivitet, konsumtion av varor och tjänster samt energianvändning.
- Målet har en kommunikativ ambition där kommunen verkar för hållbar utveckling genom att implementera forskningsresultat och nya rön i kommunens verksamheter, samverka med det lokala närings- och föreningslivet, kommunicera sitt klimat- och miljöarbete internt och externt samt inspirera och möjliggöra för andra att göra hållbara val.

Utö. Foto: Magnus Wegler

4. Genomförande och uppföljning

Kommunen har en viktig roll i arbetet för en hållbar utveckling men har inte rådighet över alla delar som påverkar miljötillståndet och som skapar en hållbar stadsutveckling och en god livsmiljö. För att nå ända fram krävs samverkan med andra aktörer. Detta avsnitt beskriver kommunens ansvar för genomförande och uppföljning för att nå Haninges klimat- och miljömål.

4.1 GENOMFÖRANDE

Det klimat- och miljöpolitiska programmet är ett stöd för nämnder och bolagsstyrelser när de ska prioritera insatser i budget och investeringsprogram. Kommunens klimat- och miljöarbete bör koncenteras inom programmets fyra fokusområden. Nämnder och bolagsstyrelser som ansvarar för etappmål ska i strategi och budget formulera nämndstrategier samt avsätta resurser så att målen uppfylls. Förvaltningar och bolag redovisar, i enlighet med kommunens styrmodell, vilka åtgärder och aktiviteter som de bidrar med för att nå Haninges klimat- och miljömål.

Aktörer

Kommunen har flera roller där miljöfrågor och hållbar utveckling har stor betydelse. Kommunen är samhällsplanerare (översiktsplanering, trafikplanering, markreserv, näringsliv, folkhälsa etcetera), stadsbyggare (detaljplanering, exploatering, anläggning, gator etcetera), producent av olika tjänster (renhållning, återvinning, vatten och avlopp etcetera), förvaltare (fastigheter, skog, parker etcetera), upphandlare, tillsynsmyndighet, utbildare och kommunikatör.

De olika rollerna omfattar ofta flera nämnder och bolagsstyrelser. För att uppnå klimat- och miljömålen kan det därför krävas insatser från flera parter. Bolagens verksamhet och roll styrs av bolagsordning och ägardirektiv beslutade av kommunfullmäktige.

En del av kommunens klimat- och miljöarbete sker också i formaliserade samarbeten med andra kommuner. Exempelvis genom ”Upphandling Södertörn” som är samlingsnamnet för den upphandlingsverksamhet som bedrivs i Haninge och Nynäshamns kommuner. Verksamheten är organiserad som en gemensam nämnd (Södertörns upphandlingsnämnd) vilken ingår i Haninge kommuns organisation.

[9] Med kommuninterna avses nämnder, kommunägda bolagsstyrelse, förbund och regional samverkan med andra aktörer i offentlig verksamhet.

Upphandlingarna ska bidra till en hållbar utveckling. Samordnad varudistribution är ett av de största projekt som kommunen har varit med och upphandlat i syfte att minska antalet transporter och därmed också minska utsläppen av växthusgaser samt andra hälsoskadliga emissioner.

Bolagens ansvar för miljömålen

Haninge Bostäder AB ska hyra ut och utveckla ett tryggt och varierat boende i Haninge kommun. Bolaget ska genom innovativ och föredömlig förvaltning, investeringsaktivitet och hyressättning verka på en bostadsmarknad på ett sätt som gynnar en hållbar utveckling. Störst betydelse för den ekologiska dimensionen är att utveckla ett energieffektivt bostadsbestånd, använda miljövänlig teknisk försörjning och att återanvända material.

Tornberget fastighetsförvaltnings AB i Haninge har som sin uppgift att bygga, äga, förvalta och hyra ut fastigheter för kommunala ändamål. Bolaget ska ses som en del i den kommunala verksamheten och därmed följa de mål som kommunen årligen fastställer i mål och budget samt tillämpa kommunens övergripande styrdokument.

Samarbeten med andra kommuner och aktörer

Energi- och klimatrådgivningen i Haninge bedrivs i samarbete med Huddinge, Salem och Tyresö kommuner. Rådgivning är kostnadsfri och opartisk och vänder sig till privatpersoner, företag och enskilda.

SRV återvinning AB är ett aktiebolag ägt av fem kommuner på Södertörn: Huddinge, Haninge, Botkyrka, Salem och Nynäshamn. Kommunerna har gett SRV i uppdrag att sköta insamling och hantering av hushållsavfall. I visionen för SRV ligger att bidra till ett långsiktigt hållbart samhälle.

Stiftelsen Tyrestaskogen instiftades av Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Stockholms län, Stockholms stad, Haninge kommun och Tyresö kommun. Stiftelsen är förvaltare av Tyresta nationalpark och naturreservat. Det innebär förvaltning och utveckling av Tyresta nationalpark och naturreservat samt av naturum Nationalparkernas hus.

Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund (SMOHF) är sedan 2008 ett kommunalförbund mellan Haninge, Nynäshamn och Tyresö kommuner som svarar för myndighetsutövning genom prövning och tillsyn enligt miljöbalken och angränsande lagar, förordningar och föreskrifter.[10] Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund har som tillsynsmyndighet också en rådgivande roll. Förbundet svarar även för myndighetsutövning genom prövning och tillsyn enligt livsmedelslagen.

Svealands kustvattenvårdsförbund samordnar miljöövervakningen i medlemmarnas kustvatten. Förbundet arbetar också med informationsspridning och identifiering av utsläppskällor.

Östra Sveriges luftvårdsförbund samordnar regionens miljöövervakning av luft. Årligen rapporterar Haninge kommun in uppgifter som ligger till grund för de beräkningsmodeller och analyser som beskriver luftkvaliteten i kommunen och regionen.

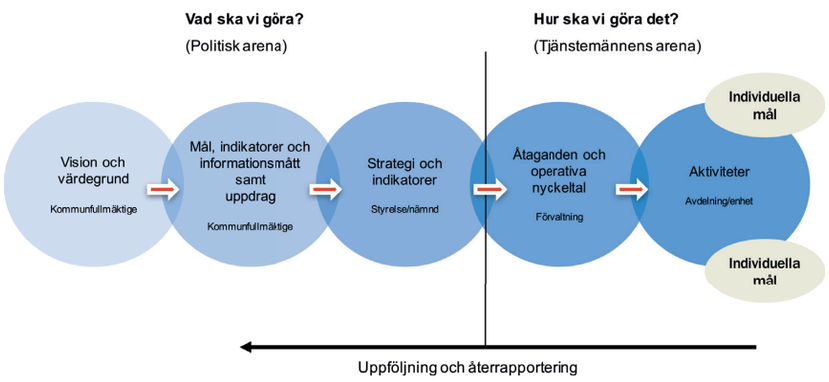
[10] Undantag finns, exempelvis prövning och tillsyn enligt strandskyddsbestämmelserna i miljöbalken.

Nättarö. Foto: Eva Simonson

4.2 UPPFÖLJNING

Det klimat- och miljöpolitiska programmet är integrerat i kommunens styrmodell. Det betyder att uppföljning sker genom delårsrapporter och i årsredovisningen. Kommunfullmäktiges mål och budget innehåller indikatorer som ska följa om utvecklingen går i rätt riktning i förhållande till fullmäktiges mål. Kommunfullmäktiges indikatorer ska tillsammans med nämndspecifika indikatorer säkerställa att fullmäktiges övergripande mål uppfylls.

Haninge kommuns styrmodell.

Utvärdering

Minst en gång per mandatperiod utvärderas måluppfyllelsen utifrån fokusområdenas mål med preciseringar och etappmål samt regionala och nationella miljökvalitetsmål. Efter utvärderingen av måluppfyllelsen prövas om det klimat- och miljöpolitiska programmet fortfarande är aktuellt.

Miljöövervakning

Som stöd för utvärdering används befintliga underlag om miljötillståndet. I Haninge utförs miljöövervakning bland annat av Länsstyrelsen, Östra Sveriges Luftvårdsförbund, Tyresåns vattenvårdsförbund och Svealands kustvattenvårdsförbund. Kommunen kan utöka insatserna genom att själv ta fram övervakningsprogram eller kompletterande mätningar. I samband med framtagande av åtgärdsplaner ska behovet av operativ miljöövervakning övervägas.

Tyresta. Foto: Haninge kommun

5. Begreppsförklaringar

Nedan beskrivs de begrepp som används i programmet och som har bedömts behöva en mer detaljerad förklaring för läsförståelsen.

Biologisk mångfald – Rikedom av arter, genetisk variation inom arter samt mångfalden av ekosystem.

Cirkulär ekonomi – En cirkulär ekonomi bygger på kretsloppssystem och innebär att produkters mervärde bevaras så länge som möjligt och att avfall elimineras. Det innebär att en produkt som har nått slutet av sin livscykel fortsätter att utnyttjas i ny produktion och den skapar därmed ytterligare värde.

Dagvatten – Vatten som tillfälligt rinner på marken. Oftast avses vatten från hårda ytor som hustak, vägar och parkeringsplatser. Det mesta dagvattnet är regn eller smältvatten från snö och is.

Ekologisk kompensation – Krav på kompensation kan ställas i samband med att en verksamhet prövas enligt miljöbalken. Det kan också vara ett frivilligt åtagande från en verksamhetsutövare. Det handlar om att på något sätt kompensera för förlorade eller skadade naturvärden genom att exempelvis nyskapa eller restaurera naturvärden i andra områden.

Ekosystemtjänster – Ekosystemtjänster är de produkter och tjänster från naturens ekosystem som bidrar till vårt välbefinnande. Ekosystemtjänsterna brukar delas in i fyra huvudkategorier; Stödjande, Försörjande, Reglerande och Kulturella.

Fossilfritt – Med fossilfritt avses att inte nyttja resurser av fossilt ursprung, det vill säga kol- och väteföreningar i sediment och sedimenterad berggrund som varit utanför den naturliga kolcykeln under mycket lång tid.

Grundvatten – Vatten som finns i den del av marken där alla porer är fyllda med vatten.

Gröna kilar – Regionens gröna kilar är stora, sammanhängande grönområden i anslutning till bebyggelsen som har flera sammanfallande värden. Per definition är de den obebyggda marken invid och mellan regionens bebyggda stråk och omfattar olika typer av markanvändning. Enligt den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2010, ska de gröna kilarna bevaras, utvecklas och göras tillgängliga för invånarna.

Gröna svaga samband – Smala partier i eller mellan de sammanhängande gröna kilarna (se ovan). Dessa partier är avgörande för att binda samman de gröna kilarna och värdekärnorna i syfte att säkra rekreationsstråk, skapa tillgång ill större strövområden och upprätthålla ekologiska spridningssamband. Om sambanden byggs bort bryts kilen upp i separata delar. Eftersom de oftast ligger i nära anslutning till eller mellan olika bebyggelseområden, utgör de även en del av den lokala grönstrukturen.

Kandidatförteckningen – Kandidatförteckningen är en lista över särskilt farliga ämnen. Den är framtagen av den europeiska kemikaliemyndigheten (Echa) och uppdateras två gånger om året. Artikel 33 i REACH-förordningen reglerar konsumentens rätt till kostnadsfri information om en varas innehålla av särskilt farliga ämnen i koncentrationer över 0,1 viktprocent.

Klimatneutral – Att inte generera några nettoutsläpp av växthusgaser.

Livscykelperspektiv – Sätt att inkludera en varas totala miljöpåverkan från råvaruuttag, tillverkning, användning till avfallshantering.

Miljökvalitetsnormer för vatten – Bestämmelser som anger lägsta tillåtna kvalitet på miljön i en vattenförekomst vid ett visst årtal. Införandet av miljökvalitetsnormer för vatten i Sverige är en del i implementeringen av EUs ramdirektiv för vatten.

Vattenförekomst – Ett avgränsat yt- eller grundvatten för vilket det finns beslutade miljökvalitetsnormer.

Ytvatten – Sjöar, vattendrag och hav.

Övrigt vatten – Mindre vatten som inte utgör vattenförekomst och därmed saknar miljökvalitetsnormer. Övrigt vatten finns definierat av SMHI i Svenskt vattenarkiv och har en unik identitet enligt vattenmyndigheternas bestämmelser.

Haninge
kommun